

Kvinner i kunstfagene

Statistikk om kjønnsbalansen i kunstfaglig utdanning

Hebe Gunnes
Bjørn Magne Olsen

Arbeidsnotat 2016:19

NIFU

Kvinner i kunstfagene

Statistikk om kjønnsbalansen i kunstfaglig utdanning

Hebe Gunnes
Bjørn Magne Olsen

Arbeidsnotat 2016:19

Arbeidsnotat 2016:19

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 12820418-33

Oppdragsgiver Universitetet i Tromsø, Det kunstfaglige fakultet
Adresse Postboks 6050 Langnes, 9037 TROMSØ

Foto Shutterstock

ISBN 978-82-327-0245-9
ISSN 1894-8200 (online)

www.nifu.no

Forord

Dette arbeidsnotatet inneholder statistikk om kvinner i kunstutdanningene, og er en del av prosjektet «Kjønn og Skjønn i Kunstfagene» i regi av Det kunstfaglige fakultet ved Universitetet i Tromsø. Prosjektet inngår i Forskningsrådets BALANSE-prosjekt. Tallmaterialet ble utarbeidet høsten 2015 og utgitt som arbeidsnotat ett år senere.

Hebe Gunnes har vært prosjektleder og hatt ansvaret for utarbeidelsen av arbeidsnotatet, mens Bjørn Magne Olsen har bidratt med utforming av statistikkgrunnlaget.

Oslo, 30.12.2016

Susanne Sundnes
Forskningsleder

Hebe Gunnes
Prosjektleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn og avgrensning.....	9
1.2 Kilder, metode og klassifiseringer	9
1.3 Arbeidsnotatets oppbygging	10
2 Kjønnsbalanse i kunstfagene	11
2.1 Stillingsstrukturer i kunstfagene.....	14
2.2 Karrierestigen for kvinner og menn.....	15
2.3 Utvikling i kvinneandelen for utvalgte stillinger.....	17
2.4 Nærmere om professorene og dosentene i kunstfagene	19
3 Forskerpersonale innenfor humaniora	21
Referanser	24
Vedlegg I: Inndeling av utdanningsinstitusjonene	25
Vedleggstabeller	26
Figuroversikt	30

Sammendrag

Arbeidsnotatet *Kvinner i kunstfagene* ser på andelen kvinner innenfor musikkutdanningene og høyere kunstutdanning, med fokus på kvinner i toppstillinger. Både universiteter, vitenskapelige høgskoler og statlige høgskoler er inkludert i statistikkgrunnet.

- Kvinneandelen blant det faglige personalet i kunstfagene var 39 prosent i 2014, ett prosentpoeng høyere enn fem år tidligere.
- Høyere kunstutdanninger hadde den høyeste kvinneandelen innenfor kunstfagene, 53 prosent i 2014, mot 54 prosent i 2009. Lavest kvinneandel finner vi innenfor musikkutdanningene ved universiteter og vitenskapelige høgskoler; 31 prosent i 2014, mot 28 prosent i 2009. Innenfor musikkutdanningene ved de statlige høgskolene var det 45 prosent kvinner blant det faglige personalet i 2014, mot 46 prosent fem år tidligere.
- Musikkutdanningen ved Universitetet i Agder hadde den laveste kvinneandelen i 2014, 20 prosent. Den høyeste kvinneandelen blant dette personalet finner vi ved Høgskolen i Oslo og Akershus, 67 prosent.
- Høyere kunstutdanning hadde den høyeste andelen professorer og dosenter blant det faglige personalet i 2014, 33 prosent, mens musikkutdanningen ved de statlige høgskolene hadde den laveste andelen, 13 prosent. Musikkutdanningen ved universiteter og høgskoler hadde den høyeste andelen av det faglige personalet i førstestillinger, det vil si professor, dosent, førsteamanuensis og førstelektor, nær to tredjedeler. Disse utdanningene hadde også den høyeste andelen personale i midlertidige stillinger, det vil si postdoktor, doktorgradsstipendiat og eksternt finansierte stillinger i 2014.
- Det har vært en viss kompetansevekst innenfor kunstfagene mellom 2009 og 2014. I 2009 var under en fjerdedel av det faglige personalet professor/dosent, mot 27 prosent fem år senere. Samtidig har andelen av det faglige personalet i førstestilling økt fra 58 til 60 prosent i perioden.
- Kvinneandelen blant professorer og dosenter innenfor kunstfagene var 28 prosent i 2014. Dette er fire prosentpoeng lavere enn for humaniora totalt. Også for førsteamanuensis/førstelektor var kvinneandelen lavere innenfor kunstfagene enn innenfor humaniora totalt, 38 mot 45 prosent. Kunstfagene har dermed lavere andel kvinner på toppnivå enn humaniora totalt.

- Musikkutdanningen ved universiteter og høyskoler hadde lavest andel kvinner på alle nivå på karrierestigen av de utvalgte utdanningene. Her var kun 18 prosent av professorene/dosentene kvinner, og 31 prosent av førsteamanuensene/førstelektorene.
- Musikkutdanningene ved statlige høyskoler hadde ingen kvinnelige professorer/dosenter i 2009. Fem år senere var det én kvinne blant de ti professorene. Kjønnfordelingen var jevnere blant øvrig personale ved disse utdanningene; nær 40 prosent kvinner blant førsteamanuenser og førstelektorer og over 60 prosent kvinner blant høyskolelærerne.
- Høyere kunstutdanning hadde den jevneste kjønnsbalansen i 2014. Her var 47 prosent av professorene/dosentene kvinner, og 58 prosent av førsteamanuensene og førstelektorene. Blant universitets- og høyskolelektorene var halvparten kvinner, mens kvinnene var i flertall blant studentene (64 prosent).
- Det er mange eldre, mannlige professorer innenfor kunstfagene. Av 40 professorer som var 60 år eller eldre i 2014, var 93 prosent menn.

1 Innledning

I forbindelse med BALANSE-prosjektet Kjønn og Skjønn i Kunstfagene (NFR/BALANSE) har NIFU, på oppdrag fra Det kunstfaglige fakultet ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT), utarbeidet oppdatert statistikk om personalet innenfor kunstfagene i norsk høyere utdanning.

1.1 Bakgrunn og avgrensning

Dette arbeidsnotatet skal bidra med datagrunnlag for å kartlegge kjønnsbalansen innenfor kunstfagene. Tidligere oversikter, se for eksempel Borgen et al 2010, viser at det i toppstillingene innenfor musikk- og kunstfagene er stor overvekt av menn. Det kunstfaglige fakultet ved UiT har fått midler fra Forskningsrådets BALANSE-prosjekt for å finne ut hvorfor kjønnsfordelingen er så skjev og hva som kan gjøres for å få flere kvinner inn i toppstillinger på feltet.

Kunstfagene er i dette arbeidsnotatet avgrenset til musikkutdanningene og høyere kunstutdanning, og omfatter slik utdanning ved universitetene, vitenskapelige høyskoler, statlige høyskoler og kunsthøgskolene. Notatet er delvis en oppdatering av statistikk om musikkfagene i NIFU-rapporten «Kjønn og Musikk (Borgen et al 2010), men inneholder også en del ny statistikk med nye inndelinger av personalet innenfor kunstfagene.

1.2 Kilder, metode og klassifiseringer

Kilde for opplysninger om det faglige personalet innenfor kunstfagene er NIFUs Forskerpersonalregister. Registeret er en individbasert database som inneholder opplysninger om forskere/faglig personale som deltar i FoU ved universiteter og høyskoler, helseforetak, forskningsinstitutter og institusjoner med FoU i instituttsektoren. Registeret inneholder opplysninger om kjønn, alder, stilling, arbeidssted (institusjon/lærested/fakultet/avdeling/institutt, samt arbeidsstedets fagtilknytning), høyeste akademiske grad (grad, fagfelt, NUS-kode, år for avlagt utdanning og utstedende institusjon) og doktorgrad (type grad og år for disputas). Stillingskoder benyttes til å identifisere forskere.

Opplysninger om forskerpersonalet samles inn per 1. oktober og innhentes direkte fra de forskningsutførende enhetenes sentrale administrasjoner. Hvert individ registreres én gang i Forskerpersonalregisteret. Ved delte stillinger registreres vedkommende i stillingen med høyest stillingsprosent (i motsetning til ved beregning av FoU-årsverk, hvor samme person registreres for begge stillingsandeler). Forskerpersonalregisteret inngår i den nasjonale FoU-statistikken. Registeret finnes elektronisk fra og med 1977 og er oppdatert annethvert år til 2007. Fra og med 2007 oppdateres registeret årlig. Da arbeidet med dette arbeidsnotatet ble gjennomført, var 2014 siste komplette årgang av registeret.

Opplysninger om studenter er hentet fra Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Studier som vi har klassifisert innenfor humaniora, er Arkitektur, Designutdanning, Examen philosophicum, Historisk-filosofiske fag, Journalist-/ fotoutdanning, Kunstfagutdanning, Scenekunst, Utøvende musikkutdanning og Visuell kunst. Som musikkutdanning har vi også tatt med pedagogiske utdanninger innenfor musikk. Vi har ikke klart å identifisere studenter innenfor musikk ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Musikkutdanning tilbys her som en del av førskole- og grunnskolelærerutdanningen, og studentene er registrert på disse utdanningene uten at spesialisering innenfor musikk er angitt. Musikkstudentene ved Høgskolen i Oslo og Akershus er derfor ikke med i utvalget.

Det har vært betydelige organisatoriske endringer ved enkelte av lærestedene mellom 2003 og 2014, noe som påvirker tidsseriene i analysen. Vi har her brukt organisasjonsoversiktene for det angitte året og inkludert personale ved instituttene som eksisterte i det aktuelle året.

Personalet ved kunstfagene deles i arbeidsnotatet inn i tre hovedkategorier:

- A. **Musikkutdanning ved universiteter og vitenskapelige høgskoler.** Enhetene er organisert som egne institusjoner eller i institutter, slik at det er enkelt å identifisere personalet ved disse miljøene.
- B. **Musikkutdanning ved statlige høgskoler.** Noen av musikkutdanningene ved de statlige høgskolene er ikke skilt ut som egne underenheter ved lærestedene, dette gjelder Høgskolen i Oslo og Akershus (2014), Høgskolen i Hedmark (2009) og Høgskolen Stord/Haugesund (begge år). Her har vi tatt med personale med høyere utdanning innenfor musikkfag (i.e. NUS-kode). Opplysninger om utdanningsfag er noe mangelfulle i Forskerpersonalregisteret når det gjelder utdanning avlagt i utlandet, slik at vi ikke nødvendigvis fanger opp alle med musikkfaglig utdanning. Det kan også være personer med høyere utdanning innenfor andre felt enn musikk som deltar i musikkutdanningen, disse vil også falle utenfor. Vi må derfor ta forbehold om at ikke alle som er tilknyttet musikkutdanningene ved de statlige høgskolene har kommet med i utvalget.
- C. **Høyere kunstutdanning,** herunder kunsthøgskolene og kunstakademiene.

Liste med navn på hvilke enheter som inngår i de tre kategoriene finnes i vedlegg I.

Noen steder er det få personer i enkelte av disse kategoriene, slik at vi slår sammen personalet og ser på kunstfagene under ett. Vi sammenligner også med totaltall for humaniora. Humaniora omfatter her alle enheter med hovedvekten av FoU-aktiviteten innenfor humanistiske fag, herunder arkeologi, filosofi, teologi og religionshistorie, historie, språk- og litteraturvitenskap, arkitektur, kunst og musikk med flere. Organisatoriske endringer ved universiteter og høgskoler de senere årene kjennetegnes ved at mindre fagmiljøer slås sammen til større, gjerne flerfaglige eller tverrfaglige institutter. Dette gjelder i stor grad humaniora, som tradisjonelt har hatt mange små institutter, gjerne ett for hver disiplin. Inndelingen i faggruppe/disiplin som er brukt her, bygger på FoU-statistikkenes spørreskjema, hvor miljøene fordeler sin FoU-innsats på disiplinivå. Deretter tildeles fagtilknytning etter «mestkriteriet».

1.3 Arbeidsnotatets oppbygging

Innledningsvis har vi gjort rede for bakgrunn, kilder og metode, samt de klassifiseringene vi har benyttet.

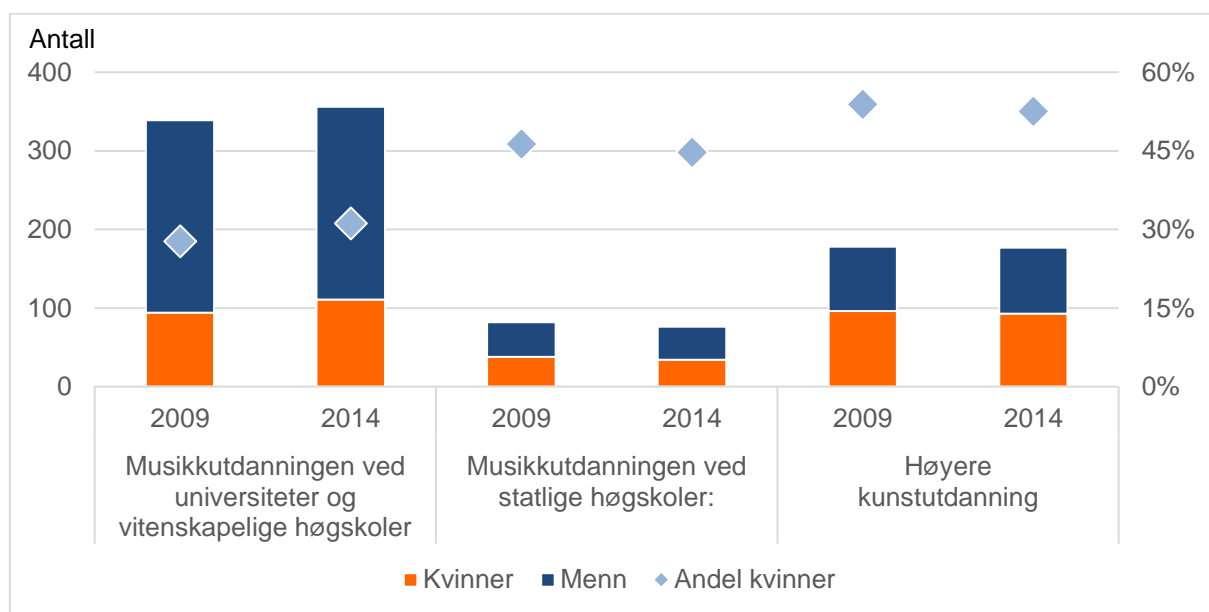
Hovedkapittelet presenterer statistikk om kvinner i kunstfagene, med fokus på stillingshierarki. Dernest setter vi kunstfagene i sammenheng med humaniora for øvrig.

Arbeidsnotatet har i tillegg en vedleggsdel med grunnlagstabeller for de mest sentrale figurene.

2 Kjønnsbalanse i kunstfagene

Totalt registrerte vi 600 faglig tilsatte innenfor kunstfagene i 2009. Fem år senere hadde antallet økt til 610 personer. Kvinneandelen blant det faglige personalet økte i perioden med ett prosentpoeng, fra 38 prosent i 2009 til 39 prosent i 2014.

Innenfor musikkutdanningene var det 420 faglig tilsatte i 2009, og fem år senere hadde antallet økt til 430. Om lag 80 prosent av disse var tilsatt ved musikkutdanningene ved universiteter og vitenskapelige høyskoler, de øvrige ved statlige høyskoler. Innenfor de høyere kunstutdanningene var det i underkant av 180 faglig tilsatte begge år, se figur 1.

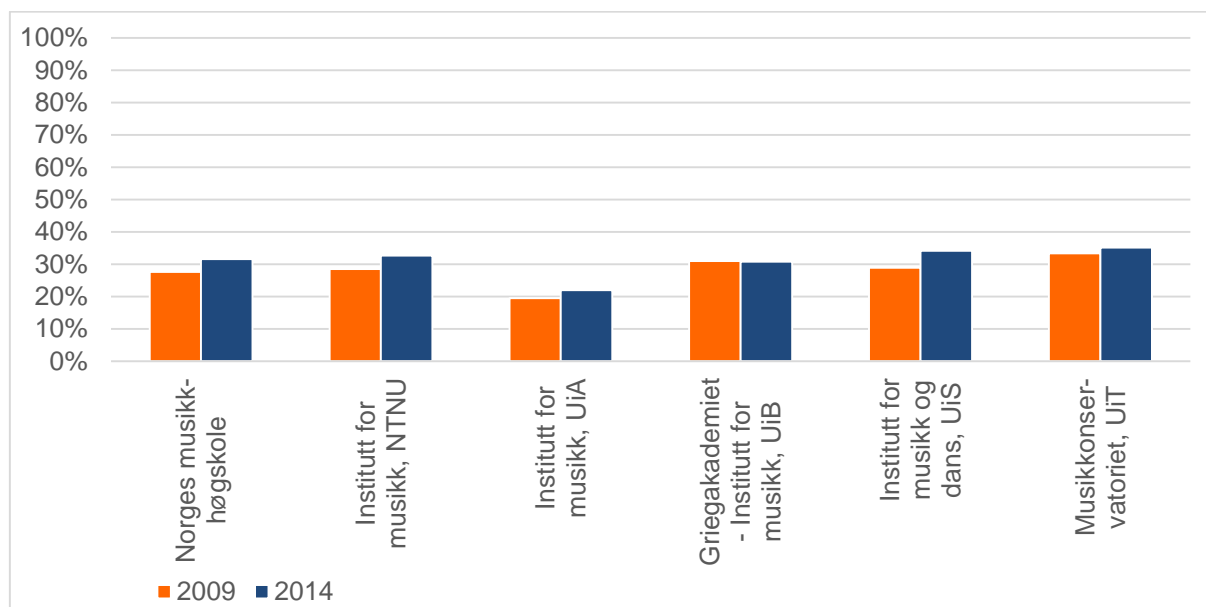
Figur 1 Antall kvinner og menn, samt kvinneandelen, innenfor utvalgte kunstfaglige utdanninger i 2009 og 2014.

Kilde: NIFU

Kvinneandelen for det faglige personalet ved musikkutdanningen ved universiteter og vitenskapelige høyskoler var 28 prosent i 2009 og hadde økt til 31 prosent fem år senere. Dette var den laveste kvinneandelen av de tre hovedkategoriene i utvalget. Ved musikkutdanningen ved de statlige høyskolene utgjorde kvinnene 46 prosent i 2009, mens andelen hadde gått ned til 45 prosent i 2014. Vi har samtidig identifisert færre faglig tilsatte innenfor musikkutdanning ved de statlige høyskolene i

2014 enn i 2009. Høyest kvinneandel finner vi innenfor høyere kunstutdanning i både 2009 (54 prosent) og 2014 (53 prosent). Også her gikk kvinneandelen litt ned i perioden.

Figur 2 viser kvinneandelen ved instituttene innenfor musikkutdanning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2009 og 2014. Norges musikkhøgskole er den desidert største utdanningsinstitusjonen her med 145 faglig tilsatte i 2014. Institutt for musikk ved NTNU, Institutt for klassisk musikk og musikkpedagogikk ved Universitetet i Agder og Institutt for musikk og dans ved Universitetet i Stavanger var de tre største universitetsinstituttene, alle med litt over 40 ansatte.

Figur 2 Kvinneandel innenfor musikkutdanning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2009 og 2014 etter institutt¹.

¹Institutt for klassisk musikk og musikkpedagogikk og Institutt for rytmisk musikk ved Universitetet i Agder er i figuren slått sammen til Institutt for musikk også i 2014.

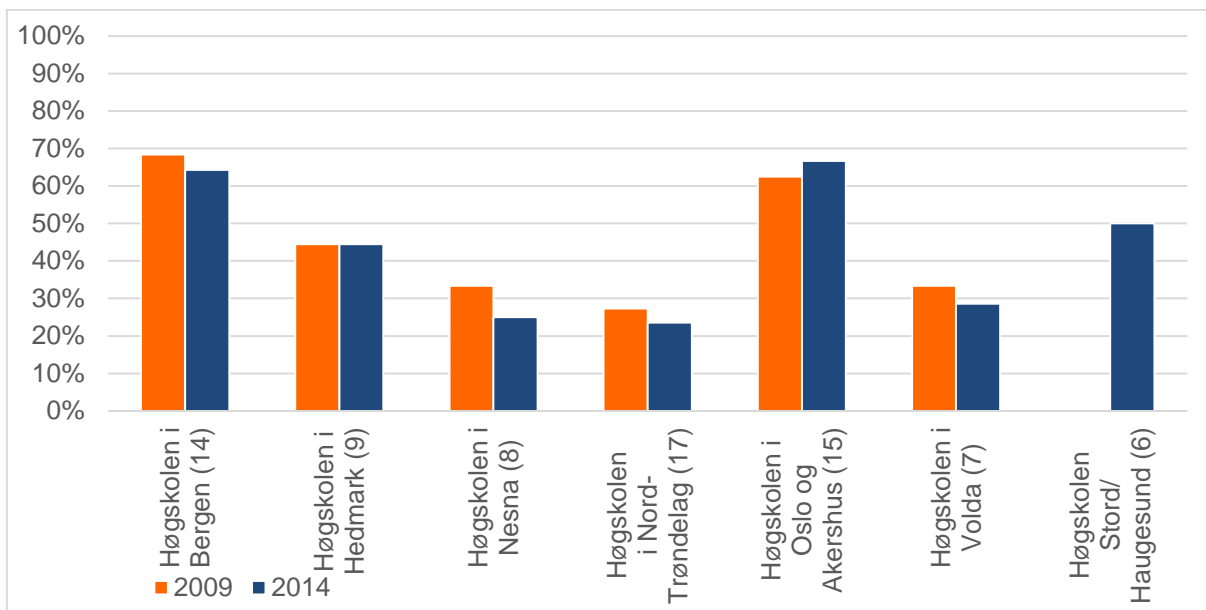
Kilde: NIFU

Høyest kvinneandel finner vi i 2014 ved Musikkonservatoriet ved Universitetet i Tromsø og Institutt for klassisk musikk og musikkpedagogikk, Universitetet i Agder, begge med 35 prosent kvinner. Lavest kvinneandel hadde Institutt for rytmisk musikk ved Universitetet i Agder med 13 prosent kvinner.

Antall menn i faglig stilling ved musikkutdanningen ved universiteter og vitenskapelige høyskoler var den samme i 2009 og 2014, men antall kvinner har økt betraktelig, og kvinneandelen har dermed økt ved alle lærestedene.

Musikkutdanningen ved de statlige høyskolene hadde en kvinneandel på 45 prosent blant det faglige personalet i 2014. Her er det for noen av lærestedene lite hensiktsmessig å gå nærmere inn på kvinneandelen, ettersom det flere steder er snakk om svært få personer. Vi har likevel valgt å vise alle læresteder i figur 3, med antall personer i 2014 angitt i parentes. Totalt sett har det vært en liten nedgang i antall kvinner ved musikkutdanningen ved de statlige høyskolene fra 2009 til 2014, og kvinneandelen på feltet har gått ned ved fire av sju statlige høyskoler.

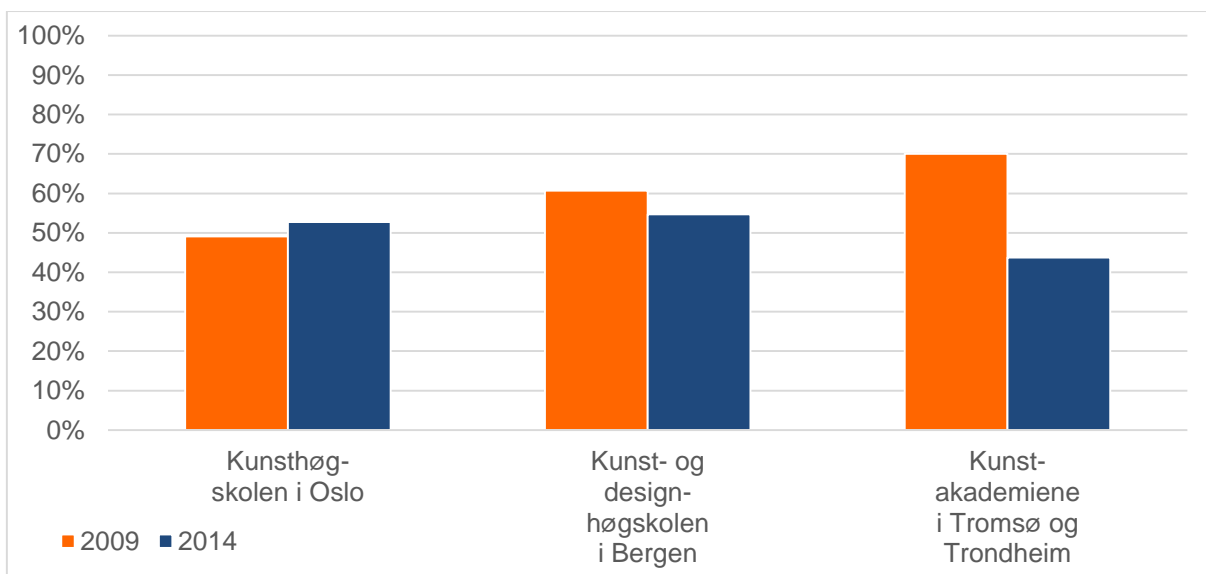
Grunnlagstabeller for figurene 2-4 finnes i vedleggstabellene V.1 og V.2.

Figur 3 Kvinneandel innenfor musikkutdanning ved statlige høyskoler i 2009 og 2014 etter lærested. Antall personer i 2014 er angitt i parentes.

Kilde: NIFU

Ved høyere kunstutdanning inngår kunsthøgskolene, hvor KHiO hadde 108 faglig tilsatte i 2014 og KHiB hadde 53 faglig tilsatte samme år. Kunstakademiene ved NTNU og UiT hadde til sammen 16 faglig tilsatte i 2014.

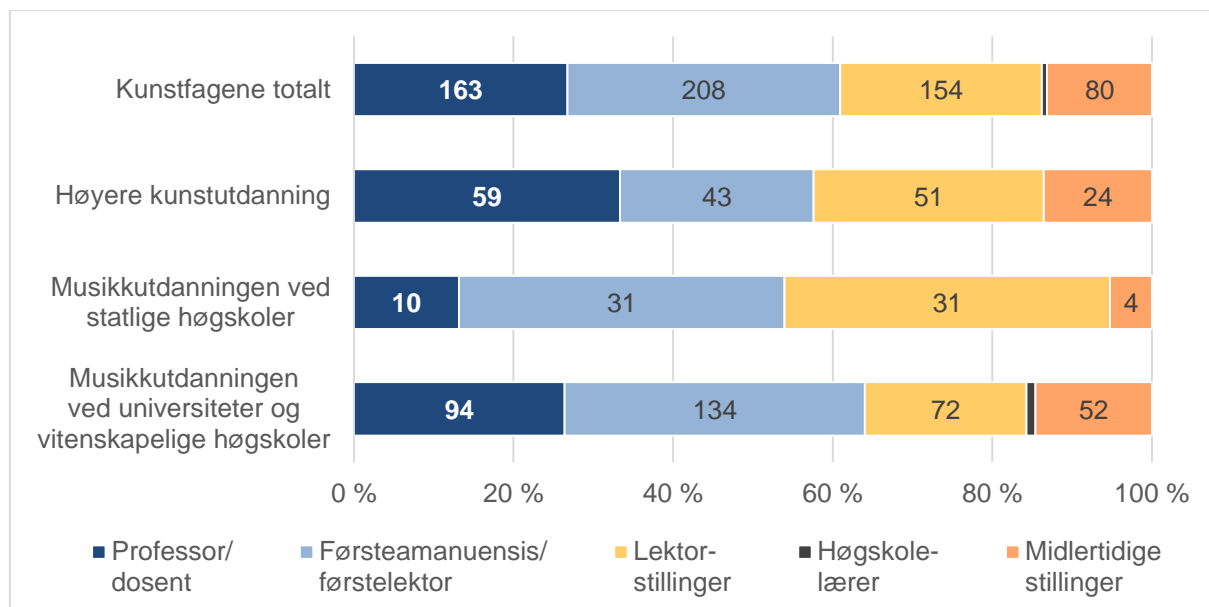
Figur 4 Kvinneandel innenfor høyere kunstutdanning i 2009 og 2014 etter lærested.

Kilde: NIFU

Kunst- og designhøgskolen i Bergen hadde 55 prosent kvinner blant det faglige personalet i 2014, mens Kunsthøgskolen i Oslo hadde 53 prosent, se figur 4. Sammenlignet med 2009, er det en nedgang i andelen kvinnelige faglig tilsatte i Bergen, mens andelen har økt i Oslo. Ved kunstakademiene utgjorde kvinnene til sammen 44 prosent i 2014 mot 70 prosent fem år før. Her er det imidlertid snakk om få personer, slik at små endringer gjør relativt store utslag.

2.1 Stillingsstrukturer i kunstfagene

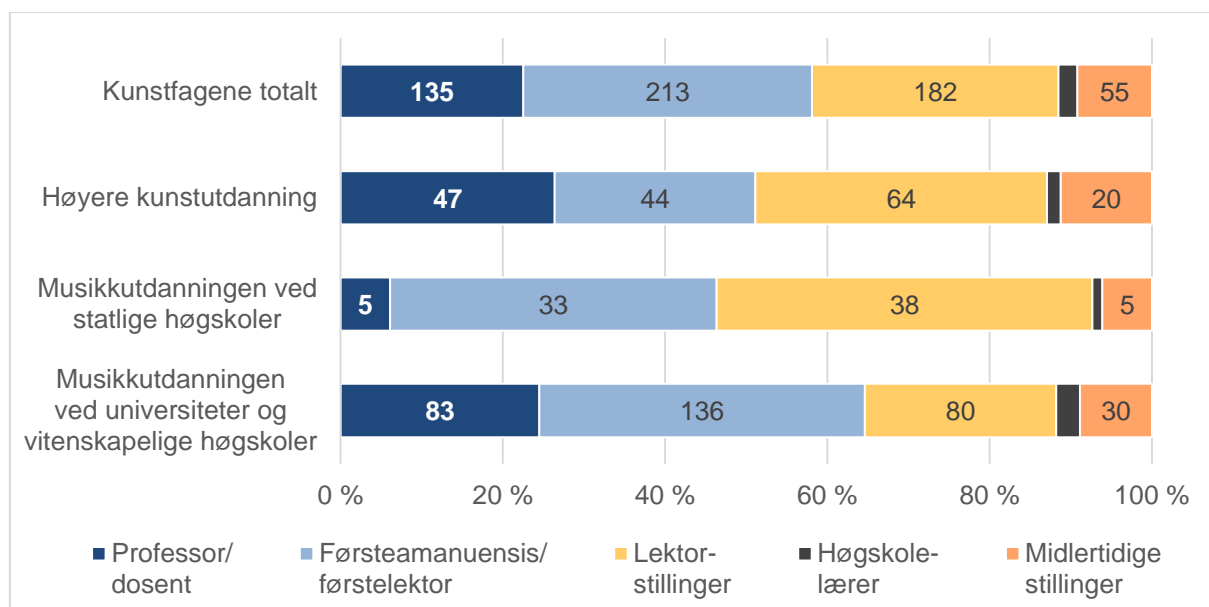
I 2014 var 27 prosent av de faglig tilsatte i kunstfagene professorer eller dosenter, mens førsteamanuenser og førstelektorer utgjorde 34 prosent. Høyest andel professorer/dosenter finner vi innenfor høyere kunstutdanning (33 prosent) og ved musikkutdanningen ved universiteter og vitenskapelige høyskoler (26 prosent), se figur 5.

Figur 5 Stillingsstruktur¹ for de ulike kunstfaglige utdanningene i 2014. Prosent, antall personer angitt i søylene.

¹Midlertidige stillinger omfatter her stipendiater, postdoktorer og eksternt finansierte stillinger.

Kilde: NIFU

Figur 6 Stillingsstruktur¹ for de ulike kunstfaglige utdanningene i 2009. Prosent, antall personer angitt i søylene.

¹Midlertidige stillinger omfatter her stipendiater, postdoktorer og eksternt finansierte stillinger.

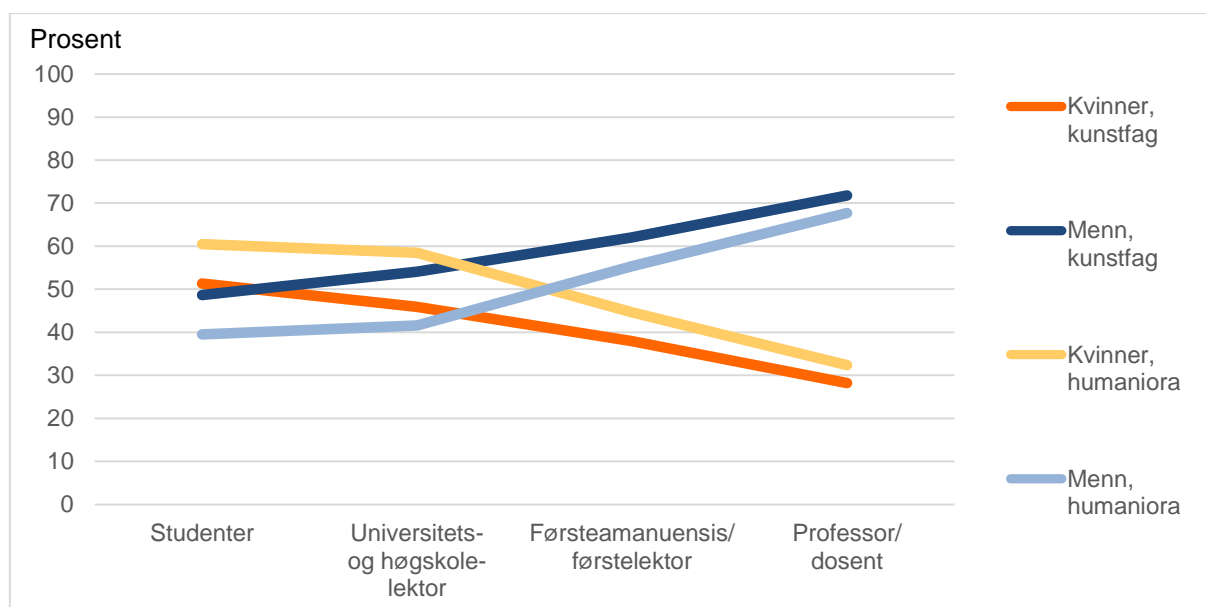
Kilde: NIFU

Størst andel førsteamanuenser og førstelektorer finner vi i musikkutdanningen ved statlige høyskoler, det er også en høy andel tilsatte i disse stillingene ved musikkutdanningen ved universiteter og vitenskapelige høyskoler. Midlertidige stillinger, her stipendiater, postdoktorer og eksternt finansierte faglige stillinger, utgjorde totalt 13 prosent. I 2014 var det omtrent ingen høyskolelærere innenfor disse utdanningene, under en prosent.

Fem år tidligere var nesten hver fjerde faglig tilsatte i kunsthøgskolene professor, se figur 6, mens førsteamanuenser og førstelektorer utgjorde 30 prosent. Høyest andel professorer finner vi innenfor høyere kunstutdanning og ved musikkutdanningen ved universiteter og vitenskapelige høyskoler. Høgskolelektorene var den største stillingsgruppen ved musikkutdanningen ved statlige høyskoler i 2009, tett fulgt av førsteamanuenser og førstelektorer. Personalet i midlertidige stillinger utgjorde 9 prosent dette året, og 2 prosent var høyskolelektorer.

2.2 Karrierestigen for kvinner og menn

Samlet for de kunstfaglige utdanningene i 2014 var kvinneandelen 28 prosent for professorer og dosenter og 38 prosent for førsteamanuenser og førstelektorer. Dette er lavere enn for humaniora totalt, hvor 32 prosent av professorene og dosentene var kvinner, mot 45 prosent av førsteamanuensene og førstelektorene, se figur 7. Mens hele 58 prosent av universitets- og høyskolelektorene innenfor humaniora var kvinner, var mennene i flertall også på dette nivået i kunsthøgskolene. Blant studentene var imidlertid kvinnene i flertall, også innenfor kunsthøgskolene.

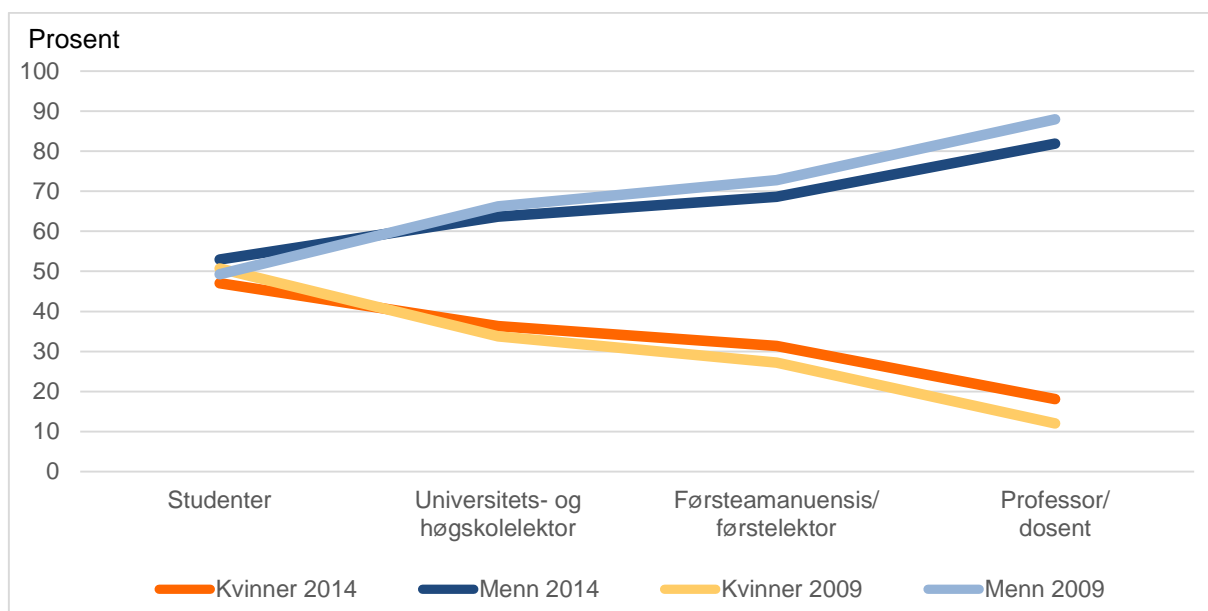

Figur 7 Karrierestigen for kvinner og menn innenfor kunsthøgskolene og humaniora totalt i 2014.

Kilde: NIFU/DBH

I det videre vil vi se på kvinner og menn på ulike nivå i karrierestigen ved de tre kategoriene av kunstutdanning. Av 94 professorer og dosenter ved musikkutdanningen ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2014, var 17 kvinner. Dette gir en kvinneandel på 18 prosent i denne stillingen, mot 12 prosent fem år tidligere, se figur 8.

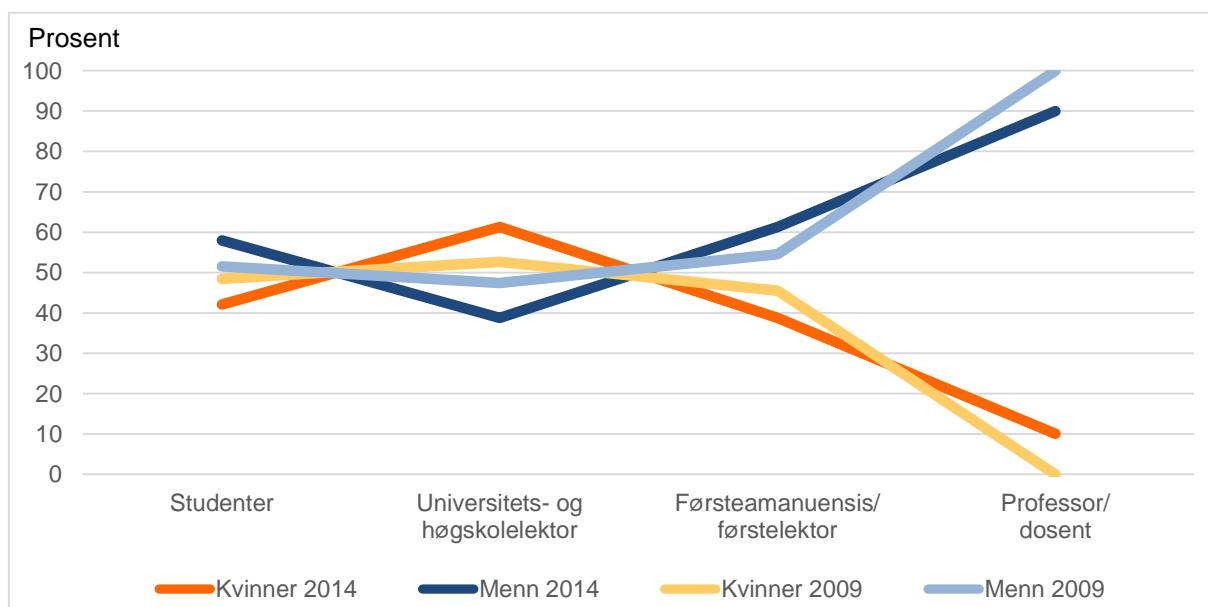
Blant studentene innenfor musikkutdanningene ved universiteter og vitenskapelige høyskoler var det omtrent like mange kvinner som menn både i 2014 og 2009. På universitets- og høyskolelektornivå utgjorde kvinnene i underkant av 40 prosent i 2014, mens 31 prosent av førsteamanuensene og førstelektorene var kvinner. Andelen kvinner har økt mer blant førstestillingene enn på universitets- og høyskolelektornivå fra 2009 til 2014, med henholdsvis tre og fire prosentpoeng.

Figur 8 Karrierestigen for kvinner og menn innenfor musikkutdanninger ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2009 og 2014.

Kilde: NIFU/DBH

I 2009 var det ingen kvinnelige professorer eller dosenter tilknyttet musikkutdanningene ved de statlige høyskolene, se figur 9. Antall professorer og dosenter er doblet i perioden, fra 5 i 2009 til 10 i 2014, og en av de nye professorene var en kvinne. Samtidig har kvinneandelen blant førsteamanuensene og førstelektorene gått ned fra 46 til 39 prosent i perioden. Her er det færre personer i 2014 enn i 2009, 33 mot 31. Ser vi på høyskolelektorene, har kvinneandelen økt betydelig i perioden, fra 53 prosent i 2009 til 61 prosent i 2014. Også i denne gruppen var antall personer lavere i 2014 enn i 2009.

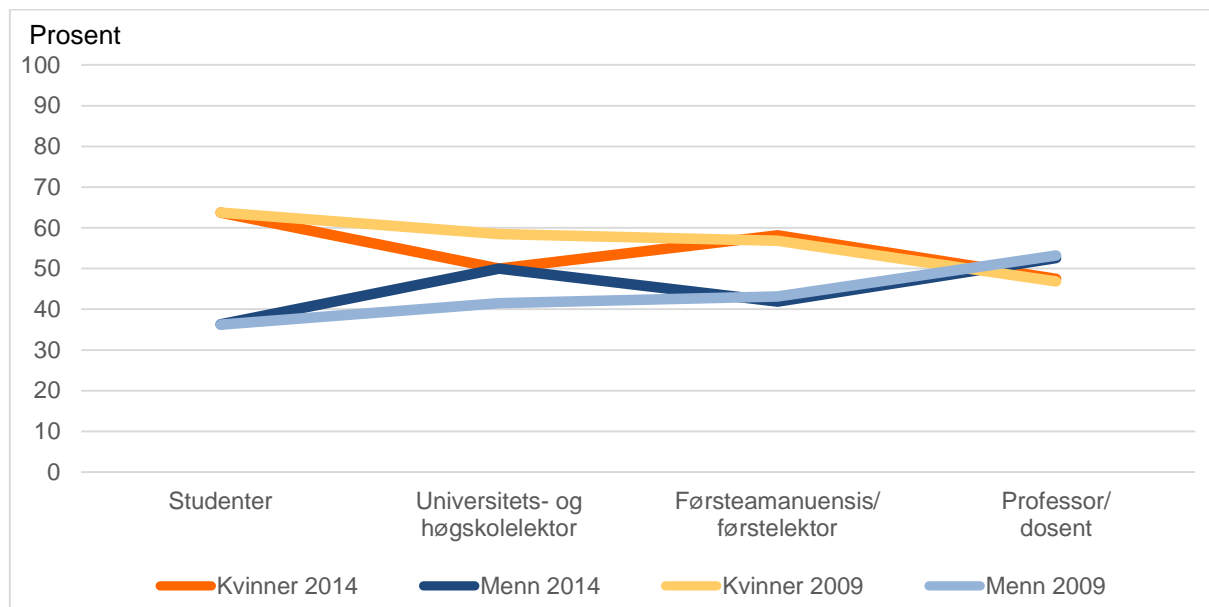

Figur 9 Karrierestigen for kvinner og menn innenfor musikkutdanninger ved statlige høyskoler¹ i 2009 og 2014.

¹Studentene innenfor musikk ved Høgskolen i Oslo og Akershus er ikke med i figuren, da disse er integrert i lærerutdanningen ved lærestedet og ikke lot seg identifisere i DBH.

Kilde: NIFU/DBH

Innenfor de høyere kunstutdanningene er kvinneandelene mye jevnere enn for musikkutdanningene, se figur 10. Av 59 professorer/dosenter i 2014 var 28 kvinner, tilsvarende gjaldt 22 av 47 professorer og dosenter i 2009.

Figur 10 Karrierestigen for kvinner og menn innenfor høyere kunstutdanninger i 2009 og 2014.

Kilde: NIFU/DBH

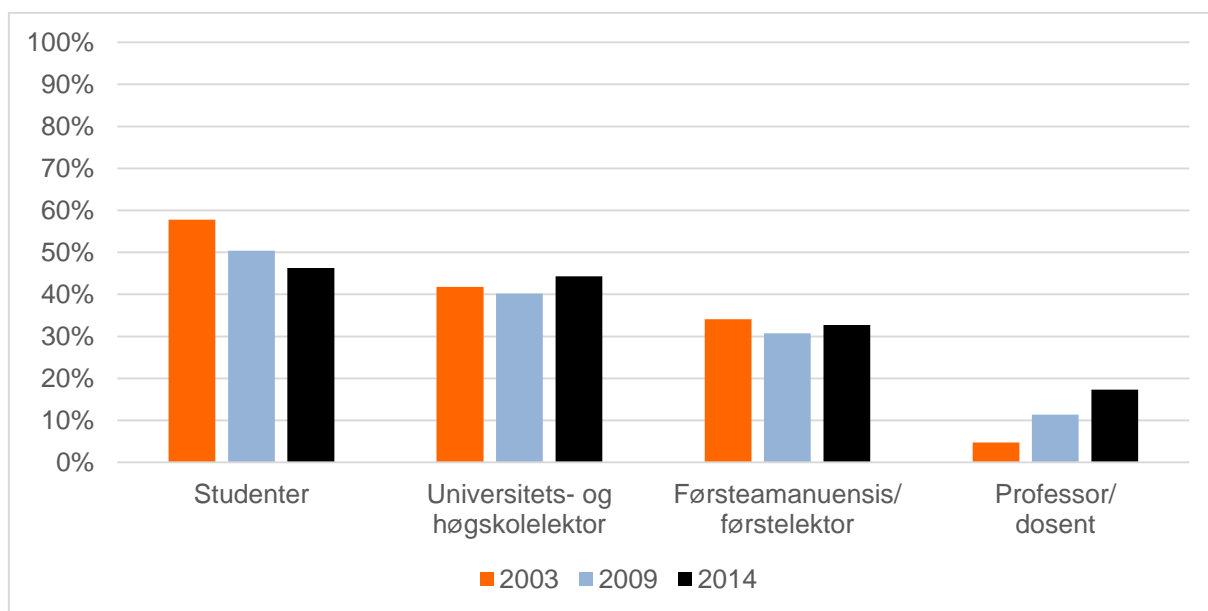
Kvinneandelen på toppnivå i disse utdanningene var om lag den samme begge år, 47 prosent. Blant førsteamanuensene og førstelektorene var kvinneandelen også relativt lik begge år, 57 prosent kvinner i 2009 og 58 prosent i 2014. For universitets- og høyskolelektorene hadde imidlertid kvinneandelen gått ned fra 58 prosent i 2009 til 50 prosent i 2014.

2.3 Utvikling i kvinneandelen for utvalgte stillinger

I 2003 var nær 60 prosent av studentene innenfor musikkutdanningene kvinner, se figur 11. I 2009 var det like mange kvinner som menn, mens det i 2014 var flere mannlige enn kvinnelige studenter på feltet. Antall studenter har i perioden økt fra 1 800 til 2 300.

For professorer og dosenter har det vært en positiv vekst i kvinneandelen mellom 2003 og 2014, fra fem prosent i 2003 til 18 prosent i 2014. Antall professorer/dosenter er mer enn doblet i perioden, fra 40 til 94. Samtidig har kvinneandelen blant førsteamanuenser og førstelektorer vært relativt stabil i perioden, rundt 35 prosent. For universitets- og høyskolelektorene har det også vært en relativt stabil kvinneandel, med en liten vekst mot slutten av perioden.

Innenfor høyere kunstutdanning har kvinneandelen vært betydelig høyere på alle nivå i den akademiske karrierestigen mellom 2003 og 2014 enn hva tilfellet var for musikkutdanningene, se figur 12.

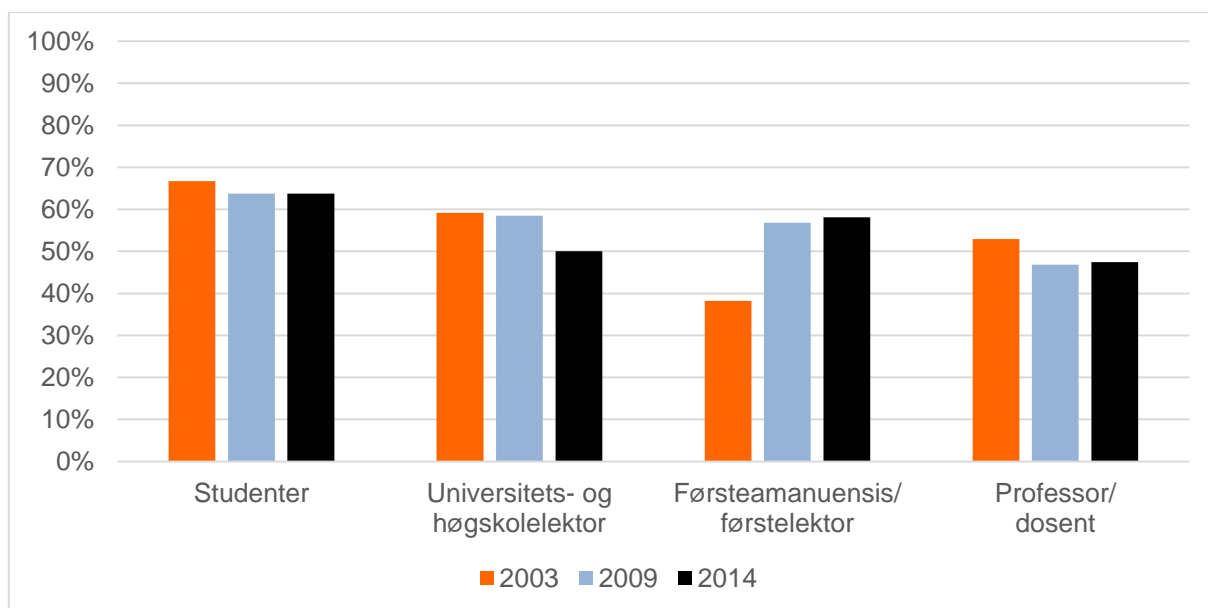

Figur 11 Andelen kvinner i utvalgte stillinger innenfor musikkutdanningene¹ i 2003, 2009 og 2014.

¹Studentene innenfor musikk ved Høgskolen i Oslo og Akershus er ikke med i figuren, da disse er integrert i lærerutdanningen ved lærestedet og ikke lot seg identifisere i DBH.

Kilde: NIFU/DBH

Om lag to tredjedeler av studentene var kvinner i alle tre årene, det samme gjaldt litt over halvparten av universitets- og høyskolelektorene. Andelen kvinnelige førsteamanuenser og førstelektorer var under 40 prosent i 2003, men steg til 60 prosent mot slutten av perioden. I 2003 var det en høyere andel kvinnelige professorer/dosenter enn førsteamanuensene og førstelektorene, over halvparten av de 34 professorene dette året var kvinner. I 2009 og 2014 var imidlertid halvparten av førsteamanuensene og førstelektorene kvinner. Antall professorer hadde økt til nesten 60 i 2014, og litt under halvparten av disse var kvinner.

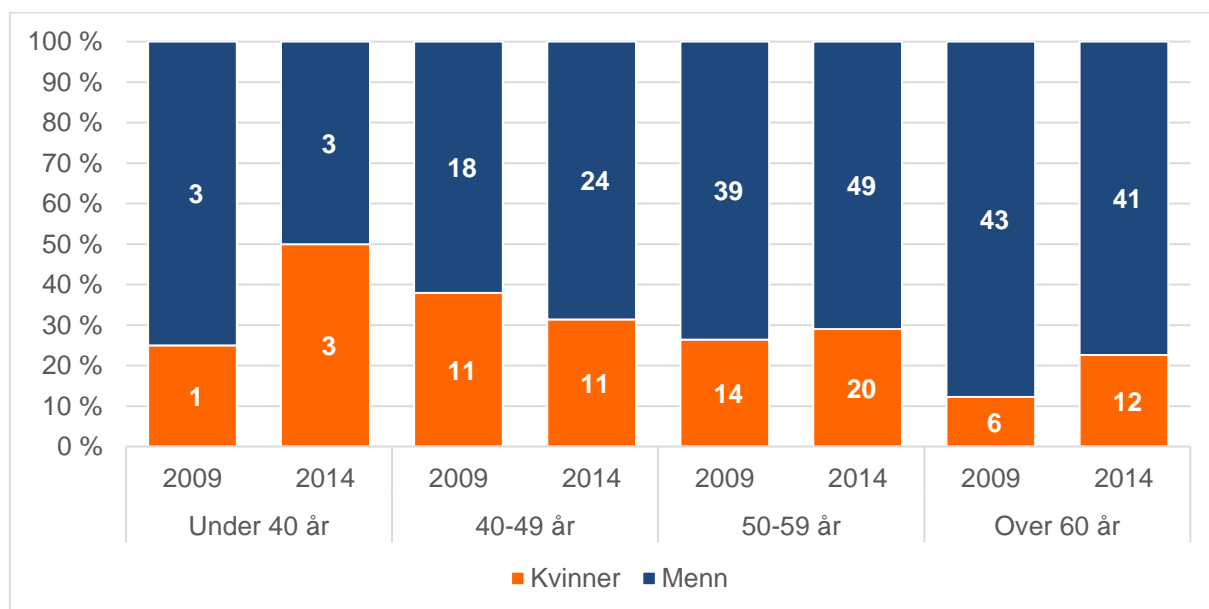
Figur 12 Andelen kvinner i utvalgte stillinger innenfor høyere kunstutdanning i 2003, 2009 og 2014.

Kilde: NIFU

Vi ser her at det er betydelige forskjeller på kjønnsbalansen i musikkutdanningene og høyere kunstutdanning. Sistnevnte har hatt mange kvinner på alle nivåer mellom 2003 og 2014, mens for musikkutdanningene har det vært flest kvinner på lavere nivå, færre på toppnivå. Utviklingen i antall kvinner i førstestillinger har vært positiv de siste årene, og med flere kompetente kvinner på lavere nivå, vil det kun være et tidsspørsmål før flere av disse kan oppnå professorkompetanse.

2.4 Nærmere om professorene og dosentene i kunstfagene

Totalt var det 163 professorer og dosenter innenfor kunstfagene i 2014. Av disse var det 46 kvinner. Halvparten av professorene og dosentene under 40 år var kvinner dette året, men det var kun seks professorer i denne gruppen. Sammenlignet med fem år tidligere har det vært en positiv utvikling i kvinneandelen, men det er snakk om så få personer at denne veksten ikke bør tillegges vekt. I aldersgruppen 40-49 år har kvinneandelen gått ned fra 2009 til 2014. I aldersgruppene 50-59 år over har antall kvinner økt i perioden. Antall mannlige professorer/ dosenter har imidlertid økt mer enn antall kvinner i denne aldersgruppen, slik at veksten i kvinneandel blir marginal. For professorer og dosenter over 60 år var det færre menn i 2014 enn fem år tidligere, samtidig som antall kvinnelige professorer/dosenter i denne gruppen er fordoblet. Kvinneandelen har dermed økt fra 12 til 23 prosent.

Figur 13 Andelen kvinner og menn blant professorer og dosenter innenfor kunstfagene i 2009 og 2014 etter aldersgruppe. Prosent.

Kilde: NIFU

Det er relativt store forskjeller i kvinneandelen mellom musikkutdanningen og høyere kunstutdanning. Mens musikkutdanningene hadde en kvinnelig professor under 40 år i 2009, var det ingen i 2014. Det er kunstutdanningene som har stått for veksten i andel kvinner i denne aldersgruppen, fra 0 i 2009 til 3 i 2014.

Antall kvinnelige og mannlige professorer/dosenter i musikkutdanningene mellom 40 og 49 år var det samme både i 2009 og 2014, og kvinneandelen her var dermed uendret. Nedgangen i andelen kvinner i denne aldersgruppen gjelder derfor høyere kunstutdanninger. I aldersgruppen 50-59 år er det primært innenfor musikkutdanningene at kvinneandelen har økt, mens veksten i kvinneandel i den eldste aldersgruppen er likt fordelt på musikkutdanning og høyere kunstutdanning.

Vurdering av professorkompetanse gjøres ulikt for utøvende kunstneriske fag og de tradisjonelt akademiske disiplinene. Veiledningen for bedømming av søkere til professorater og professoropptrykk

fra Nasjonalt fakultetsmøte for humanistiske fag¹ sier at «*Tilsetting evt. opprykk som professor på grunnlag av vitenskapelig kompetanse skal skje på grunnlag av bedømmelse av dokumenterte vitenskapelige resultater. Det kreves betydelig vitenskapelig produksjon utover det som kreves til doktorgrad. Forskningen skal være av høy kvalitet og skal vise både dybde og bredde. Vedvarende forskningsaktivitet er en forutsetning*». Den samme veiledningen beskriver også retningslinjene for å oppnå samme kompetanse etter kunstneriske kvalifikasjoner: «*For å oppnå professorkompetanse på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner, må søkeren dokumentere omfattende kunstnerisk virksomhet på høyeste nivå etter internasjonal standard og relevant bredde og fordypning i faget eller disiplinene på høyeste nivå*». Det henvises her til Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger, som i §1-1 (2), som definerer at dette gjelder stillinger innenfor Utøvende og skapende musikk, teater, opera, ballett, kunst, håndverk og design, litteratur (skriveverksted), arkitektur, film og fjernsyn, og følgende fag i lærerutdanningene: dans, drama/teater, musikk, formgivning, kunst og håndverk.

Professorer innenfor kunstfagene vil derfor i liten grad inneha en doktorgrad, de er vurdert på bakgrunn av kunstneriske arbeider. I 2014 hadde 34 av 163 professorer og dosenter på feltet en tradisjonell akademisk doktorgrad, noe som tilsvarer en doktorgradsandel på knappe 20 prosent. Forskerpersonalregisteret inneholder opplysninger om personer med doktorgrader avlagt innenfor Program for kunstnerisk utviklingsarbeid. De første kandidatene fra dette programmet var ferdige i 2006, og det er relativt få kandidater herfra før 2009².

Det er vanskelig å gjøre fremskrivninger knyttet til kvinneandel på professornivå for kunstfagene. For humanistiske fag generelt kan man gjøre visse antakelser knyttet til utviklingen basert på antall doktorgradsstipendiater og avlagte doktorgrader, men ettersom det er andre kriterier som legges til grunn for professoropprykk for kunstfagene, har vi ikke tilsvarende tallgrunnlag på dette feltet. I alt en tredjedel av professorene innenfor kunstfagene er 60 år eller eldre, og det vil være behov for å erstatte disse i den kommende tiårsperioden. Det er mange kompetente kvinner på lavere nivå i den akademiske karrierestigen som kan gå inn i disse stillingene.

¹ UHR: http://www.uhr.no/documents/Veiledning_professoropprykk_HUM_revidert.pdf

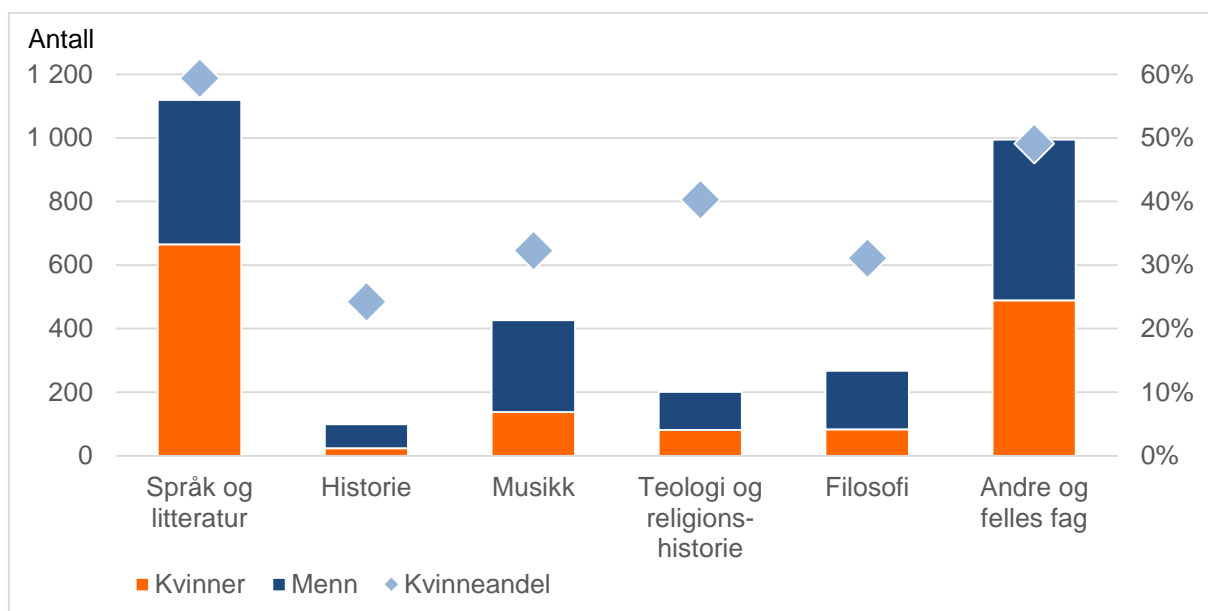
² I 2015 var 19 av disse kandidatene tilsatt ved landets universiteter og høyskoler.

3 Forskerpersonale innenfor humaniora

Totalt var 3 110 personer tilsatt som forskere og i faglige stillinger innenfor humaniora ved universiteter og høyskoler i 2014, mot 3 180 fem år tidligere. Antall personer har dermed gått litt ned på fagfeltet i perioden. Antall professorer har i perioden økt fra 630 til 720, mens antall førsteamanuenser er det samme, 700. Antall universitets- og høyskolelektorer har gått ned med over 100 personer i perioden, det har også vært nedgang blant amanuenser og førstelektorer. Antall doktorgradsstipendiater er det samme begge år, mens antall postdoktorer har økt noe. Det har vært en merkbar økning i formalkompetanse blant personalet innenfor humaniora mellom 2009 til 2014, ved at andelen faglig tilsatte (ekskl. stipendiater, vit.ass. og høyskolelærere) med doktorgrad har økt fra 41 prosent i 2009 til 49 prosent i 2014. Samtidig har en del faglig tilsatte i lavere stillinger innenfor humaniora gått av med pensjon, og disse er ikke umiddelbart blitt erstattet.

I figur 14 og 15 har vi lagt instituttets fagkode til grunn for inndelingen. I tillegg har vi reklassifisert personale med bakgrunn i deres utdanning på master- og hovedfagsnivå (utdanningsfag) ved sammenslåtte miljøer der ingen av fagfeltene stod for mer av halvparten av FoU-virksomheten. Det er ikke mulig å skille ut kunsthøgskolene i en egen gruppe i dette kapittelet, ettersom dette ikke er en egen fagkategori i disiplininnndelingen som benyttes i Forskerpersonalregisteret.

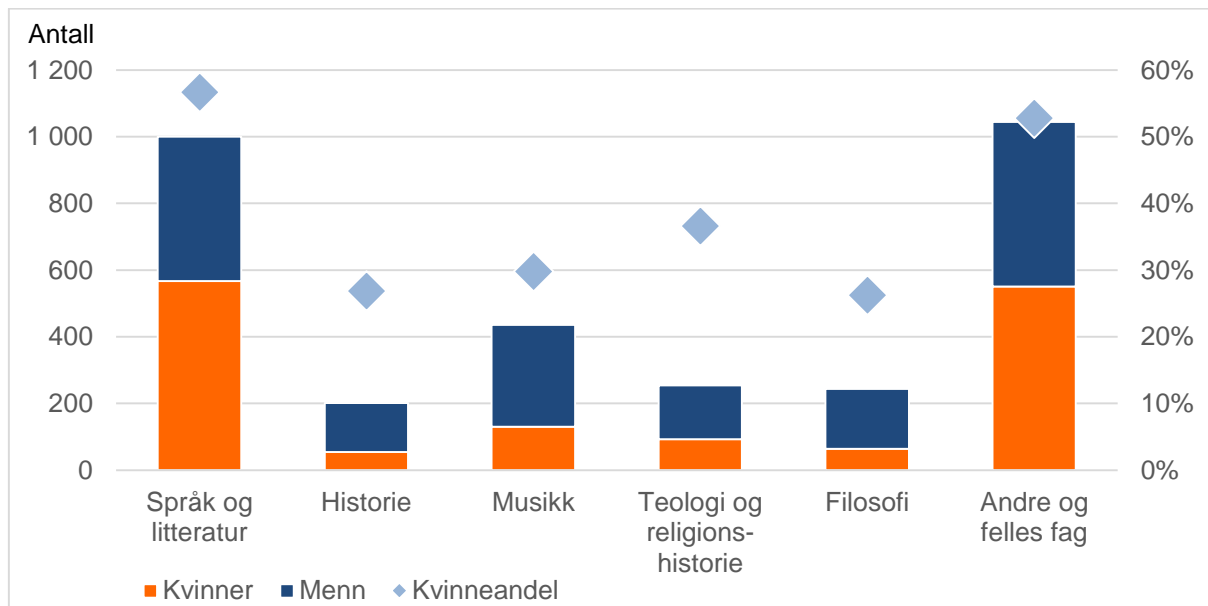
I 2014 utgjorde språk- og litteraturfaglige miljøer, med i overkant av 1 100 personer, den største gruppen innenfor humaniora, se figur 14. Her var kvinneandelen høy, nær 60 prosent. Nest høyest kvinneandel finner vi innenfor «andre og felles fag – humaniora», hvor halvparten av det faglige personalet var kvinner. Dette dreier seg om faglig personale ved flerfaglige institutter og avdelinger som ikke har bakgrunn fra språk og litteraturvitenskap, historie, musikk, teologi og religionshistorie eller filosofi. Lavest kvinneandel i 2014 hadde historie (24 prosent), filosofi (31 prosent) og musikk (32 prosent). Tidligere undersøkelser av historiefaget (Egeland et al 2013 og Schwach 2006) og filosofiske fag (Forskningsrådet 2009) har vist at kvinneandelen er spesielt lav innenfor disse humanistiske fagfeltene, tilsvarende gjelder også for musikk (Borgen et. al 2010).

Figur 14 Antall kvinner og menn i faglig stilling innenfor humaniora i 2014 etter faggruppe. Kvinneandel i parentes.

Kilde: NIFU

I 2009 var det 3 180 personer innenfor humaniora. Også dette året var kvinneandelen blant det faglige personalet høyest innenfor språk og litteratur, 57 prosent, fulgt av «andre og felles fag – humaniora» med 53 prosent. Kvinneandelen var lavest innenfor filosofi (26 prosent) og historie (27 prosent), mens musikk hadde 30 prosent kvinner.

Figur 15 Antall kvinner og menn i faglig stilling innenfor humaniora i 2009 etter faggruppe. Kvinneandel i parentes.

Kilde: NIFU

Kvinneandelen har i perioden 2009 til 2014 økt innenfor de utvalgte disiplinene, med unntak av historie og restkategorien andre og felles fag, hvor den har gått ned med henholdsvis 3 og 4 prosentpoeng. Innenfor musikk økte kvinneandelen fra 30 til 32 prosent i perioden.

Nyere statistikk på feltet finnes i Aksnes og Gunnes (2016) i forbindelse med evalueringen av humaniora, se appendikset om estetiske fag, samt i et eget kapittel om humaniora i Indikatorrapporten for 2016 (Norges forskningsråd 2016). Inndelingene i disse publikasjonene er imidlertid ikke helt de samme som i dette arbeidsnotatet.

Referanser

- Aksnes, D. W. og Gunnes, H. (2016): *Evaluation of research in the humanities in Norway. Publication and research personnel. Statistics and analyses*. Oslo, NIFU-rapport 2016:14. Appendix for Aesthetic Studies.
- Borgen, J. S., Arnesen, C. Å, Caspersen, J, Gunnes, H., Hovdhaugen, E. og Næss, T. (2010): *Kjønn og musikk: Kartlegging av kjønnsfordelingen i utdanning og arbeidsliv innenfor musikk*. Oslo, NIFU-rapport 2010:49.
- Egeland, C., Tømte, C. E. og Gunnes, H. (2013) *Historie - et guttefag? En undersøkelse av kjønnsbalansen ved Seksjon for historie, Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo*. Oslo, Arbeidsforskningsinstituttet.
- Norges forskningsråd (2016): *Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer. Humaniora i norsk FoU og utdanning*. Oslo, 2016.
- Norges forskningsråd (2009): *Philosophy and history of ideas in Norway. Evaluation of research 2004–2008*. Oslo, Norges forskningsråd.
- Schwach, V. (2006): *Historiefaget - mennesker, steder, strukturer og endringer over tid. Forarbeid til Norges forskningsråd evaluering av norske forskningsmiljøer i historie*. Oslo, NIFU STEP arbeidsnotat 2006:22.

Vedlegg I: Inndeling av utdanningsinstitusjonene

A. Musikkutdanningen ved universiteter, vitenskapelige høyskoler og kunsthøyskoler

- Norges musikkhøgskole
- NTNU/Det humanistiske fakultet/Institutt for musikk
- Universitetet i Agder (UiA)/Fakultet for kunsthøgskolen og Institutt for klassisk musikk og musikkpedagogikk
- Universitetet i Bergen (UiB)/Det humanistiske fakultet/Griegakademiet – Institutt for musikk
- Universitetet i Stavanger (UiS)/Det humanistiske fakultet/Institutt for musikk og dans
- Universitetet i Tromsø (UiT)/Det kunstfaglige fakultet/Musikkonservatoriet

B. Musikkutdanningen ved statlige høyskoler:

- Høgskolen i Bergen
- Høgskolen i Hedmark
- Høgskolen i Nesna
- Høgskolen i Nord-Trøndelag
- Høgskolen i Oslo og Akershus
- Høgskolen i Volda
- Høgskolen i Stord/Haugesund

C. Høyere kunstutdanning

- Kunsthøgskolen i Oslo (Balletthøgskolen, Design, Kunstakademiet, Kunst og håndverk, Operahøgskolen og Teaterhøgskolen)
- Kunst- og designhøgskolen i Bergen
- Kunstakademiet i Trondheim (NTNU)
- Kunstakademiet i Tromsø (UiT)

Merk at Barrat Due Musikk institutt også har høyskoleutdanning innenfor musikk. Dette lærestedet omfattes imidlertid ikke av FoU-statistikken, og er ikke med i fremstillingene. I 2014 var det ca. 10 årsverk i faglige stillinger innenfor musikkutdanningen ved Barrat Due.

Vedleggstabeller

Tabell V.1 Oversikt over faglig personale innenfor tre grupper av kunstfaglig utdanning i 2014 etter kjønn og institusjon. Kvinneandel i prosent.

A. Musikkutdanning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler 2014

	Kvinner	Menn	Andel kvinner
Norges musikkhøgskole	48	104	32 %
Institutt for musikk, NTNU	16	33	33 %
Institutt for rytmisk musikk, UiA	3	21	13 %
Institutt for klassisk musikk og musikkpedagogikk, UiA	6	11	35 %
Griegakademiet - Institutt for musikk, UiB	12	27	31 %
Institutt for musikk og dans, UiS	13	25	34 %
Musikkonservatoriet, UiT	13	24	35 %
Sum	111	245	31 %

B. Musikkutdanningen ved statlige høyskoler 2014

	Kvinner	Menn	Andel kvinner
Høgskolen i Bergen	9	5	64 %
Høgskolen i Hedmark	4	5	44 %
Høgskolen i Nesna	:	:	25 %
Høgskolen i Nord-Trøndelag	4	13	24 %
Høgskolen i Oslo og Akershus	10	5	67 %
Høgskolen i Volda	:	:	29 %
Høgskolen Stord/Haugesund	3	3	50 %
Sum	34	42	45 %

C. Høyere kunstutdanning 2014

	Kvinner	Menn	Andel kvinner
Kunsthøgskolen i Oslo	57	51	53 %
Kunst- og designhøgskolen i Bergen	29	24	55 %
Kunstakademiet, NTNU	3	6	33 %
Kunstakademiet i Tromsø	4	3	57 %
Sum	93	84	53 %

Kilde: NIFU

Tabell V.2 Oversikt over faglig personale innenfor tre grupper av kunstfaglig utdanning i 2009 etter kjønn og institusjon. Kvinneandel i prosent.

A. Musikkutdanning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler 2009

	Kvinner	Menn	Andel kvinner
Norges musikkhøgskole	40	105	28 %
Institutt for musikk, NTNU	12	30	29 %
Institutt for musikk, UiA	9	37	20 %
Griegakademiet - Institutt for musikk, UiB	9	20	31 %
Institutt for musikk og dans, UiS	11	27	29 %
Musikkonservatoriet, UiT	13	26	33 %
Sum	94	245	28 %

B. Musikkutdanningen ved statlige høyskoler 2009

	Kvinner	Menn	Andel kvinner
Høgskolen i Bergen	13	6	68 %
Høgskolen i Hedmark	4	5	44 %
Høgskolen i Nesna	4	8	33 %
Høgskolen i Nord-Trøndelag	3	8	27 %
Høgskolen i Oslo	10	6	63 %
Høgskolen i Volda	4	8	33 %
Høgskolen Stord/Haugesund	0	3	0 %
Sum	38	44	46 %

C. Høyere kunstutdanning 2009

	Kvinner	Menn	Andel kvinner
Kunsthøgskolen i Oslo	55	57	49 %
Kunst- og designhøgskolen i Bergen	34	22	61 %
Kunstakademiet, NTNU	:	:	60 %
Kunstakademiet i Tromsø	:	:	80 %
Sum	96	82	54 %

Kilde: NIFU

Tabell V.3 Oversikt over faglig personale innenfor tre grupper av kunstfaglig utdanning i 2014 etter stilling og institusjon. Kvinneandel i prosent.

	Professor/ dosent	Første- aman- uensis/ første- lektor	Lektor- stillinger	Høg- skole- lærer	Midlertidige stillinger	Sum
A. Musikkutdanning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler						
Norges musikkhøgskole	50	62	13	:	27	152
Institutt for musikk, NTNU	13	18	9	:	9	49
Institutt for rytmisk musikk, UiA	8	6	6	:	4	24
Institutt for klassisk musikk og musikkpedagogikk, UiA	:	7	7	:	:	17
Griegakademiet - Institutt for musikk, UiB	10	17	6	:	6	39
Institutt for musikk og dans, UiS	5	12	13	4	4	38
Musikkonservatoriet, UiT	6	12	18	:	:	37
Sum	94	134	72	4	52	356
B. Musikkutdanningen ved statlige høyskoler						
Høgskolen i Bergen	:	9	4			14
Høgskolen i Hedmark	3	5	:		:	9
Høgskolen i Nesna	3	:	3		:	8
Høgskolen i Nord- Trøndelag	:	6	9		:	17
Høgskolen i Oslo og Akershus	:	6	6		:	15
Høgskolen i Volda	:	:	5		:	7
Høgskolen Stord/Haugesund	:	:	4		:	6
Sum	10	31	31	0	4	76
C. Høyere kunstutdanning						
Kunsthøgskolen i Oslo	37	29	29		13	108
Kunst- og design- høgskolen i Bergen	16	13	17		7	53
Kunstakademiet, NTNU	4	:	3		:	9
Kunstakademiet i Tromsø	:	:	:		:	7
Sum	59	43	51	0	24	177
Totalt	163	208	154	4	80	609

Kilde: NIFU

Tabell V.4 Oversikt over faglig personale innenfor tre grupper av kunsthøgskoleutdanning i 2009 etter stilling og institusjon. Kvinneandel i prosent.

	Professor/ dosent	Første- aman- uensis/ første- lektor	Lektor- stillinger	Høg- skole- lærer	Midlertidige stillinger	Sum
A. Musikkutdanning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler						
Norges musikkhøgskole	49	59	19	:	18	145
Institutt for musikk, NTNU	9	19	9	:	5	42
Institutt for musikk, UiA	8	15	14	5	:	42
Griegakademiet - Institutt for musikk, UiB	6	16	5	:	:	29
Institutt for musikk og dans, UiS	5	17	15	:	4	42
Musikkonservatoriet, UiT	6	10	18	4	:	39
Sum	83	136	80	10	30	339
B. Musikkutdanningen ved statlige høyskoler						
Høyskolen i Bergen	:	12	6	:	:	19
Høyskolen i Hedmark	:	4	:	:	:	9
Høyskolen i Nesna	:	3	8	:	:	12
Høyskolen i Nord- Trøndelag	:	6	4	:	:	11
Høyskolen i Oslo	:	6	8	:	:	16
Høyskolen i Volda	:	:	8	:	:	12
Høyskolen Stord/Haugesund	:	:	3	:	:	3
Sum	5	33	38	1	5	82
C. Høyere kunstutdanning						
Kunsthøyskolen i Oslo	28	27	44	3	10	112
Kunst- og design- høyskolen i Bergen	13	15	19	:	9	56
Kunstakademiet, NTNU	3	:	:	:	:	5
Kunstakademiet i Tromsø	3	:	:	:	:	5
Sum	47	44	64	3	20	178
Totalt	135	213	182	14	55	599

Kilde: NIFU

Figuroversikt

Figur 1 Antall kvinner og menn, samt kvinneandelen, innenfor utvalgte kunstfaglige utdanninger i 2009 og 2014.	11
Figur 2 Kvinneandel innenfor musikkutdanning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2009 og 2014 etter institutt ¹	12
Figur 3 Kvinneandel innenfor musikkutdanning ved statlige høyskoler i 2009 og 2014 etter lærested. Antall personer i 2014 er angitt i parentes.	13
Figur 4 Kvinneandel innenfor høyere kunstutdanning i 2009 og 2014 etter lærested.	13
Figur 5 Stillingsstruktur ¹ for de ulike kunstfaglige utdanningene i 2014. Prosent, antall personer angitt i søylene.	14
Figur 6 Stillingsstruktur ¹ for de ulike kunstfaglige utdanningene i 2009. Prosent, antall personer angitt i søylene.	14
Figur 7 Karrierestigen for kvinner og menn innenfor kunstfagene og humaniora totalt i 2014.	15
Figur 8 Karrierestigen for kvinner og menn innenfor musikkutdanninger ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2009 og 2014.	16
Figur 9 Karrierestigen for kvinner og menn innenfor musikkutdanninger ved statlige høyskoler ¹ i 2009 og 2014.	16
Figur 10 Karrierestigen for kvinner og menn innenfor høyere kunstutdanninger i 2009 og 2014.	17
Figur 11 Andelen kvinner i utvalgte stillinger innenfor musikkutdanningene ¹ i 2003, 2009 og 2014. ...	18
Figur 12 Andelen kvinner i utvalgte stillinger innenfor høyere kunstutdanning i 2003, 2009 og 2014.	18
Figur 13 Andelen kvinner og menn blant professorer og dosenter innenfor kunstfagene i 2009 og 2014 etter aldersgruppe. Prosent.	19
Figur 14 Antall kvinner og menn i faglig stilling innenfor humaniora i 2014 etter faggruppe. Kvinneandel i parentes.	22
Figur 15 Antall kvinner og menn i faglig stilling innenfor humaniora i 2009 etter faggruppe. Kvinneandel i parentes.	22

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no